

ZAKOŃCZENIE

Moja praca nad „Polską Bibliografią Literacką” ma czasami charakter pracy detektywistycznej. W czasie pisania tej rozprawy czułam się podobnie. Niewiele jest publikacji na temat PBL, więc informacji o jej powstaniu oraz remediacji szukałam w archiwach. Kwerendy dotyczące początków bibliografii literackiej okazały się owocne. Ale ustalenie przebiegu remediacji PBL stanowiło dużo trudniejsze zadanie. Zachowało się niewiele dokumentów z tego okresu. Dlatego o przebieg procesu powstawania bazy danych PBL pytałam moich współpracowników, którzy brali w nim udział. Powoli gromadziłam informacje, które z czasem posłużyły mi do opisanie remediacji PBL. Wypowiedzi twórców bazy danych PBL niekiedy były wyczerpujące, a czasami upływający czas zatarł szczegóły ich ówczesnych działań, przyczyn i skutków podejmowanych decyzji. Wykorzystując wszystkie informacje, do których udało mi się dotrzeć, stworzyłam opis tego procesu tak dokładny, jak było to możliwe.

Podczas pisania rozprawy nie tylko poznawałam historię PBL, ale także poszerzałam własną świadomość tego, czym była, jest i czym może być w przyszłości. Jej podstawowym zadaniem jest dokumentowanie literatury i literaturoznawstwa, dostarczanie użytkownikom spisu publikacji ułatwiających kwerendy. Tę funkcję pełni od początku istnienia i funkcja ta zapewne się nie zmieni, ale bibliografia ta może być używana także do innych celów. W swojej pracy pokazałam, że dane bibliograficzne mogą być wykorzystywane do opisu przemian

polskiego życia literackiego. To tylko jeden z możliwych przykładów. Z czasem zrozumiałam, że PBL jest nie tylko źródłem bieżącej informacji bibliograficznej, ale także źródłem historycznym ukazującym zmiany w dyscyplinie, którą dokumentuje. To poza tym dokument pełniący funkcję archiwizacyjną, w którym informacje o literaturze, literaturoznawstwie i polskim życiu literackim utrwalane są dla kolejnych pokoleń filologów. Jeśli chodzi o przyszłość PBL, widzę tę bibliografię jako element infrastruktury badawczej. Narzędzie pomagające w prowadzeniu badań naukowych z wykorzystaniem zaawansowanych technologii informatycznych.

Dla mnie – jako przedstawicielki młodego pokolenia bibliografów – istotne było ponadto opisanie charakteru naszej pracy i zmian, jakie w niej zaszły od momentu remediacji PBL. Początkowo bibliografowie zajmowali się opracowaniem źródeł bibliograficznych, tworzeniem opisów bibliograficznych, ich systematyzacją, przygotowaniem masyzynopisów. Praca ta miała zawsze charakter zespołowy, co oznacza, że bibliografowie wspólnie gromadzili i opracowywali materiał bibliograficzny, ale także współdecydowali o kształcie metody bibliograficznej. Proces tworzenia bazy danych PBL wiązał się z koniecznością nabycia nowych, cyfrowych kompetencji. Przeniesienie bibliografii do bazy danych sprawiło, że bibliografowie muszą od tej pory nieustannie doskonalić swoje umiejętności związane z opracowaniem bibliografii oraz wykorzystaniem narzędzi cyfrowych do jej przygotowania – tak, aby bibliografia w swej treści i postaci odpowiadała na potrzeby współczesnych użytkowników. Bibliografowie, tworząc drukowane tomy PBL, pracowali na rzecz środowiska naukowego, i tak dzieje się nadal. Ale nowa forma prezentacji bibliografii i możliwość wykorzystania jej do badań z zakresu humanistyki cyfrowej wymagają od bibliografów, aby świadczyli oni nowe usługi, by wspomagali swoją wiedzą i umiejętnościami badaczy, by promowali wykorzystanie danych bibliograficznych w pracach naukowych oraz działali na rzecz rozwoju infrastruktury badawczej.

We wstępie do monografii wyznaczyłam sobie za cel przedstawienie historii „Polskiej Bibliografii Literackiej” na tle ogólnej histo-

rii Polski od 1945 roku do drugiej dekady XXI wieku. W rozprawie z jednej strony pokazałam, że bibliografia utrwała obraz przeobrażeń w nauce, polityce i społeczeństwie. Przykładami tego podejścia są opisane przeze mnie ewolucja teorii literatury oraz przemiany polskiego życia literackiego zachodzące w latach 1945–2003. Z drugiej strony prześledziłam wpływ polityki na bibliografię. W przypadku PBL działanie to objawiło się w postaci ingerencji cenzury w tekst bibliografii.

W PBL jak w lustrze odbija się historia kultury polskiej. Początkowo w zakres PBL wchodziły twórczość literacka oraz jej teatralne i filmowe realizacje. Wraz z rozwojem mediów masowych bibliografia zaczęła dokumentować także Teatr Telewizji, audycje radiowe i programy telewizyjne poświęcone literaturze, a ostatnio także literacką zawartość internetu. Są w niej uchwycone oznaki rozwoju technologicznego związane ze zmianami nośników zarówno tekstów literackich, jak i samej bibliografii. W pierwszych tomach PBL odnotowywano teksty literackie ukazujące się drukiem. Później pojawiły się utwory wydawane na płytach i kasetach. W ostatnich rocznikach bibliografowie zaczęli dokumentować literaturę cyfrową, a proces ten jest kontynuowany w rozpoczętym w 2023 roku projekcie „Bibliografia polskiej internetowej kultury cyfrowej wraz z katalogiem źródeł i archiwum. Uzupełnienie »Polskiej Bibliografii Literackiej«”. Idąc z duchem czasu, także bibliografia zyskała nową postać. Drukowane tomy zastąpiła baza danych PBL, a jej stworzenie zmieniło charakter pracy bibliografów i sposób organizacji treści bibliografii.

Na koniec chcę zaznaczyć, że moim zamiarem nie było napisanie kompletnej historii PBL. Chciałam uchwycić jej teraźniejszość rozumianą w szerszym kontekście. Interesowała mnie zapoczątkowana w latach 90. remediacja. Jej przyczyny, przebieg i skutki. Ale na tej modernizacji nie kończy się historia PBL. Obecnie ma miejsce kolejna transformacja „Polskiej Bibliografii Literackiej” – o charakterze hipermediacji. Ona również będzie wymagała dokumentacji i opisu.